

FAMILIA, MODEL VALORIC DE REFERINȚĂ PENTRU COPII

*D. Maria OSOIANU, masterandă, anul I,
Universitatea Pedagogică de Stat
„Ion Creangă”, Chișinău*

CZU: 37.017.93+316.356.2

Rezumat: După cum este deja cunoscut, educația prin valori și pentru valori, în contextul învățării pe tot parcursul vieții, joacă un rol important în formarea și dezvoltarea personalității copilului. Alături de școală, familia constituie un factor major de promovare a valorilor, facilitând formarea, dezvoltarea și orientarea pe scara valorică a copilului, în funcție de particularitățile de vârstă și individuale ale acestuia. Prin urmare, în acest articol, se pune în evidență rolul primordial al sistemului de valori transmise de familie, care au un rol fundamental în formarea și dezvoltarea personalității copilului.

Cuvinte-cheie: *educație, valori, familie, copii, personalitate*

Abstract: As it is already known, education through values and for values, in the context of lifelong learning, plays an important role in the formation and development of the child's personality. Together with the school, the family is a major factor in promoting values, facilitating the formation, development and orientation of the child on the value scale, depending on the age and individual peculiarities of the child. Therefore, in this article, we want to highlight the primary role of the system of values transmitted by the family, which have a fundamental role in the formation and development of the child's personality.

Keywords: education, values, family, children, personality

Motto: “Să ne străduim, așadar, să le dăm copiilor noștri educație creștină, cu încredințarea că, atunci când vor avea evlavie și iubire de Dumnezeu, se vor deosebi și în viața pământească prin virtuțile lor. Căci toți îl respectă și-l prețuiesc pe omul virtuos și bun” [3, p. 123].

Când ne întâlnim cu un copil și acesta are un comportament respectuos spunem că este bine educat și are „cei șapte ani de acasă”, iar când un copil nu are o asemenea deprindere, deseori spunem: „de ce nu l-au învățat părinții? Aceste două concluzii scot în evidență faptul că *familia* are un rol esențial atât în *educația generală* a copiilor cât și în *educația morală* a acestora.

Dar „*ce este educația?*” și „*cum poate deveni familia un model valoric de referință pentru copii?*” ... iată două întrebări, la care încercăm să găsim posibile răspunsuri în această lucrare.

Educația este un *proces complex de formare a personalității umane*, iar pentru a realiza o educație armonioasă, în vederea formării integrale a personalității, trebuie valorificate cele cinci conținuturi de bază: *educația intelectuală*, *educația morală*, *educația estetică*, *educația tehnologică* și *educația psihofizică*. Fiecare dintre aceste conținuturi educaționale, contribuie la formarea-dezvoltarea personalității umane, prin *valorile pedagogice fundamentale* pe care le promovează: valori științifice, valori morale, valori estetice, valori tehnice și valori psihofizice.

Aceste valori fundamentale se formează în familie, în „cei șapte ani de acasă”, se perfecționează în școală și se completează în societate. În acest sens, familia este punctul de plecare al dezvoltării ulterioare a copilului și ea joacă un rol major în formarea-dezvoltarea valorilor fundamentale care formează personalitatea copiilor noștri.

Vorbind despre valori, ca repere de bază pentru viața omului, doamna prof. Cuznețov Larisa spune că: „*Valorile, raportate la cultură, timp și nonvalori există și acționează ca niște puncte centrale, ca repere fundamentale, care orientează și ghidează în permanență traiectoria vieții umane*” [6, p. 6].

“Cei șapte ani de acasă” sunt opera părinților și a mediului familial în care cresc copiii și constituie „piatra de temelie” în formarea și dezvoltarea valorică a copilului.

În familie copilul învață **limbajul culturii** în care trăiește, ascultă și se bucură de primele povești spuse de părinți sau de bunici, intrând în lumea minunată a poveștilor, frumos ilustrate și încărcate cu adânci învățături morale.

Familia contribuie la formarea și dezvoltarea personalității umane a copiilor prin receptarea, aplicarea și crearea **valorilor estetice**, ale frumosului existent în natură, societate și artă (crearea gustului estetic): frumosul, armonia, echilibrul, sublimul, organizarea, proporționalitatea. Aceste valori, formate în familie, îl ajută pe copil să-și dezvolte sensibilitatea estetică și să transforme bucuria estetică într-o componentă a modului său de viață.

Tot în familie, încă din primii ani de viață, mai întâi prin joc, apoi prin exemple practice, copilul învață să fie harnic, să ajute părinții și bunicii, să-și întipărească astfel, **valorile tehnice** pe care să le valorifice în toate domeniile vieții sociale: orientarea în muncă, pregătirea profesională, integrarea profesională. În acest sens, părintele Teofil Părăian, citându-l pe episcopul Vasile Coman ne spune că: „munca este rugăciunea mâinilor” [9, p. 92], iar în Biblie, Sfântul Apostol Pavel le scrie tesalonicenilor că: „Cine nu lucrează nici să nu mănânce” [1, 2 Tes. 3, 10].

Prin intermediul **valorilor psihofizice**, familia cultivă la copii „o minte sănătoasă într-un corp sănătos”/”sănătatea psihofizică”: perseverența, voința, curajul, echilibrul, sănătatea (fizică, mentală, socială), spiritul de echipă. Astfel, copilul învață în familie, că fiecare om poate deveni erou în propria sa viață iar perseverența este cheia unei vieți reușite.

Și nu în ultimul rând, **valorile morale**, care vizează raporturile omului cu societatea și cu sine, „prin binele moral”: responsabilitatea, libertatea, dreptatea, modestia, patriotismul, respectul, filantropia, solidaritatea și care ocupă un loc central în educația copilului primită în familie. Valorile morale formate în

familie, ajută pe copil să facă diferența între bine și rău, să poată determina dacă o persoană are un comportament adecvat sau nu și, nu în ultimul rând, să se autoanalizeze pentru a vedea în ce măsură viața personală este conformă acestor valori.

Părintele Constantin Necula subliniază faptul că un rol important în dezvoltarea profilului moral al copiilor îl are educația religioasă făcută în familie, prin care părinții întipăresc în sufletele copiilor *valorile moralei creștine*, având în vedere faptul că: „**Dumnezeu este izvorul valorilor**, fundamentul și cuprinsul și finalul educației constituite prin valoare morală” [8].

Transmiterea valorilor morale creștine și formarea comportamentului exemplar, în concordanță cu învățătura Învățătorului Suprem - Domnul nostru Iisus Hristos, începe în familie, prin introducerea copilului în cultul creștin, prin Taina Sfântului Botez.

Micul creștin, luminat de puterea sfințitoare a Sfântului Duh, primit la Botez, crește și se dezvoltă frumos, prin formarea primelor conduite sau interiorizarea unor stări de spirit elementare, prin participarea la viața liturgică a Bisericii și prin împărtășirea cu Sfintele Taine.

Sfântul Ioan Gură de Aur, unul dintre marii Sfinți Părinți ai Bisericii primare, în deplin consens cu noțiunile psihologice contemporane, recomandă părinților să înceapă *educația religioasă de la cea mai fragedă vârstă*, pentru că: „*odată întipărită în sufletele copiilor, aceasta nu va mai putea fi ștearsă, ci se va întări ca o pecete de ceară*” [2, p. 60].

Apoi, spune Sfântul Ioan, educația religioasă trebuie să se facă *pe tot parcursul vieții*, asemenea unui sculptor, care scoate zilnic din blocul de piatră ceea ce este de prisos și adaugă ce lipsește: „*în fiecare zi să cercetați și să descoperiți la copiii voștri câte o nouă calitate, ca s-o sporiiți și s-o îmbogățiți; la fel să faceți și cu defectele, cum descoperiți vreunul, îndepărtați-l*” [Ibidem].

Referitor la conținuturile educației religioase, Sfântul Ioan recomandă **educația prin valori și pentru valori, în contextul învățării pe tot parcursul vieții**, începând de la vârsta cea mai mică: „...vă rog pe toți să depuneți în sufletele fililor și ficelor voastre, de la vârsta cea mai mică, bunătatea, smerenia, bunacuviință, înțelepciunea și orice altă virtute. Dacă strângem această bogăție pentru noi și pentru copiii noștri, și în această viață ne vom bucura de strălucire, dar și în cea viitoare vom auzi vocea fericită cu care Domnul Iisus Hristos îi recunoaște ca fii ai Săi pe toți cei care L-au mărturisit” [Idem, p. 20].

Mergând pe acest fir al educației copiilor, Sfântul Vasile cel Mare, contemporan cu Sfântul Ioan Gură de Aur, susține **ideea imitării învățăturilor** date de către autorii clasici, atunci când opera acestora este completată și susținută de însuși exemplul vieții lor, propunând astfel, ca aspru criteriu de selecție, întrepătrunderea celor două elemente: îndemnul la virtute și faptele bune. În acest sens, Sfântul Vasile spune: „*acela este înțelept la care înțelepciunea este întărită de fapte și care nu se mărginește la cuvinte*” [5, p. 572].

Pornind de la aceste învățături ale Sfinților Părinți și raportându-ne la viața de familie, putem constata că, **părinții copiilor devin modele proxime de urmat**, copilul “absorbind” din mediul apropiat, familial, primele impresii, formându-se conduite de natură religioasă dar nu numai.

În familie se pun **bazele comportamentului** omului de mai târziu, pentru că stilul de viață al părinților, felul în care este crescut și educat copilul, se grefează adânc în sufletul acestuia. Deprinderile morale dobândite de către copil în familie se vor dezvolta treptat, vor crește frumos și vor rodi însutit în viața de adult. Astfel, personalitatea copiilor nu se formează numai prin cuvinte și activități, ci mai ales prin modul de viață al părinților, prin exemplul pe care părinții îl oferă copiilor.

Exemplul personal al părinților are un rol foarte important în educația copiilor, deoarece copii au tendința de a imita în comportament pe părinții lor. Copiii sunt foarte receptivi la tot ce văd și aud, de aceea părinții trebuie să fie atenți la modul în care se manifestă în prezența copiilor, încercând, pe cât posibil, să nu fie auziți că se ceartă sau ridică tonul unul la altu. Și aceasta depinde de nivelul de educație al părinților și al celorlalți membri ai familiei cu care copilul vine în contact, dar mai ales de aspectul moral, comportamental al acestora.

Vorbind despre atmosfera din familie, Sfântul Apostol Pavel le scrie efesenilor: „*Orice amărăciune și supărare, și mânie, și izbucnire, și defăimare să piară de la voi, împreună cu orice răutate. Ci fiți buni între voi și milostivi, iertând unul altuia, precum și Dumnezeu v-a iertat vouă, în Hristos*” [1, Efeseni 4, 31].

Dacă noi cerem de la copiii noștri să fie iertători, noi înșine trebuie mai întâi să iertăm pe cei care ne-au greșit; dacă dorim ca pruncii noștri să se roage și să țină post, noi înșine trebuie să ne rugăm și să postim; dacă vrem ca fiii noștri să ne iubească și să vorbească frumos, mai întâi noi trebuie să ne iubim unul pe altul și să fim modele de vorbire frumoasă, de pace și armonie în familie.

Părinții sunt cei care fac atmosfera din casă. Dacă părinții gândesc pozitiv, îi învață și pe copiii lor să facă la fel, scoțând în evidență partea bună a lucrurilor, partea frumoasă a întâmplărilor și a oamenilor, astfel încât ***fiecare copil devine oglinda familie în care trăiește.***

Primii ani de viață ai copilului, în familie, constituie mediul prielnic de formarea a personalității, atât prin cuvânt (sfaturi și învățături) cât mai ales prin exemplul părinților, adică modul lor de viață. Relația frumoasă a copiilor cu părinții și a părinților cu proprii copii, constituie temelia pentru dezvoltarea morală a tinerilor și ea va influența pozitiv, întreaga viață a acestora.

Pe lângă exemplul personal al părinților, copiii mai au nevoie de **motivație** și **explicație** accesibilă, pe înțelesul lor, pentru a nu face lucrurile artificial, de formă. Ca părinte, nu poți convinge pe copil prin constrângeri și amenințări, deoarece el are nevoie de cineva care să stea lângă el, care să-l mângâie, să-l învețe și mai presus de toate să-l iubească așa cum este el. Și, copilul văzând aceasta, va simți o mângâiere sufletească inexplicabilă și va dori să fie și el asemenea părinților săi. Autoritatea părinților în educația copiilor trebuie să se întemeieze pe iubire, comunicare și ajutor. Pentru a-și alege propriul drum în viață, copilul are nevoie de ajutor și îndrumare, iar această mare artă a educației, în perioada copilăriei, ține foarte mult de părinți.

Sfântul Ioan Gură de Aur ne învață că, **educația** tinerilor și a copiilor este o **artă**, și nu una întâmplătoare, ci ea este **cea mai însemnată dintre arte**: „Nu există nici o altă artă mai mare decât aceasta... căci ce este egal cu faptul de a armoniza sufletul și de a forma gândirea tânărului?” [4].

În concluzie, putem spune că **familia este modelul valoric de referință pentru copii**. Toate valorile acumulate de copii în familie ating punctul culminant și ajung la desăvârșire dacă educația oferită copiilor, în familie, este urmată de **modelul comportamental al părinților**.

Bibliografie:

1. BIBLIA sau SFÂNTA SCRIPTURĂ, Editura Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988;
2. SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, „Părinți, copii și creșterea lor”, Editura Panaghia, Vatra Dornei, 1995;
3. SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, „Problemele vieții”, Editura Egumenița, București, 2007;
4. SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, „Despre slava deșartă și cum trebuie părinții să-și crească copiii”;
5. SFÂNTUL VASILE CEL MARE, „Către tineri”, Editura Institutul

- Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986;
6. CUZNEȚOV LARISA, „Educatia prin optim axiologic”, Chișinău, 2010;
 7. CONSTANTIN CUCOȘ, „Educatia. Dimensiuni culturale și interculturale”, Editura Polirom, Iași, 2000;
 8. CONSTANTIN NECULA, „Educația valorilor. Valori în educație”, art în Revista “Preuniversitaria”, nr. 12/iunie 2017, ISSN 2066 – 7078;
 9. PĂRĂIAN TEOFIL, „Veniți de luați bucurie”, Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2000.